

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА

ДІН ЮНЬ

УДК: 786.2: 374 – 053.5

**ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ФОРТЕПІАННОГО НАВЧАННЯ
В МИСТЕЦЬКИХ ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Щолокова Ольга Пилипівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, завідувач кафедри
фортепіанного виконавства і художньої
культури.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Мозгальова Наталія Георгіївна,
Вінницький державний педагогічний
університет імені М. Коцюбинського,
завідувач кафедри музикознавства
та інструментальної підготовки;

кандидат педагогічних наук, доцент
Цюлюпа Наталія Леонідівна,
Рівненський державний гуманітарний
університет, доцент кафедри музичного
мистецтва.

Захист відбудеться 14 вересня 2016 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 12 серпня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.І. Паньків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Одним із найважливіших і перспективних завдань сучасної музичної освіти різних країн світу, зокрема України та Китаю, є залучення молодого покоління до загальнолюдських культурних цінностей, створення спільного освітнього простору на основі використання ефективних технологій і методик, розроблених провідними фахівцями. Унікальність цього процесу полягає в можливості обмінюватись знаннями в галузі музичної педагогіки, озброювати викладачів комплексом інтегрованих знань, умінь і навичок навчально-виконавської діяльності, спрямованих на збагачення музичної культури школярів.

Правову основу формування музичної культури учнівської молоді в умовах позашкільної мистецької освіти визначає ряд законів та урядових постанов, серед яких виділимо такі: Закон України «Про позашкільну освіту», «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», «Цілі розвитку художньої освіти» (Сеул, 2010), «Стратегія розвитку освіти в Китаї у XXI ст.», «Реформи розвитку базової освіти в КНР». У цих документах підкреслюється, що позашкільні освітні установи мають забезпечити потреби особистості учня у творчій самореалізації, його інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток, підготовку до активної професійної та громадської діяльності. Особливістю музичної освіти в позашкільному спеціалізованому навчальному закладі є здобуття вихованцями практичних навичок, оволодіння знаннями у сфері вітчизняного та світового мистецтва. Така спрямованість музично-освітньої парадигми актуалізує потребу теоретико-методичної розробки проблеми щодо формування музичної культури молодших школярів у спеціалізованих музичних закладах у процесі фортепіанного навчання, створення необхідних педагогічних умов для розвитку музичних та художньо-творчих здібностей кожного суб'єкта.

Аналіз філософської, культурологічної, психолого-педагогічної та музикознавчої літератури за темою дослідження переконує, що проблема формування музичної культури частково знайшла відображення у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях. Це сприяло накопиченню певного позитивного досвіду в розробці її теоретичних засад. Філософсько-естетичний рівень вивчення досліджуваної проблеми (В. Андрущенко, Ю. Борєв, О. Буров, Бянь Мэн, Гун Нілі, Davies J., Ду Веймін, І. Зязюн, М. Каган, В. Кудін, Л. Столович, Фен Юлань та ін.) дозволив обґрунтувати теоретичні аспекти музичної культури з точки зору основних законів природи, суспільства, мислення, представити музичне мистецтво системно, тобто як процес оволодіння загальнолюдськими цінностями.

Концептуальне значення для нашого дослідження мали роботи науковців у галузі музичної педагогіки і психології (Е. Абдуллін, Л. Виготський, Н. Гуральник, В. Давидов, Davies J., Izard C., І. Лернер, А. Козир, О. Михайличенко, О. Олексюк, В. Орлов, Г. Падалка, О. Мелік-Пашаєв, В. Петрушин, О. Ростовський, О. Рудницька, Б. Теплов, Д. Ельконин, Г. Ципін,

О.Щолокова, Ге Де Юуй, Гао Цонжен, Лін Чженьган, Лю Цинган, Чжао Сяошень, Ши Джюнь бо та ін.); методичні напрацювання з питань інструментального навчання й виконавства (О. Алексеев, Д.Благой, Л. Баренбойм, Т. Бірмак, Й. Гофман, М.Давидов, Є. Ліберман, К. Мартінсен, Я.Мільштейн, Б. Міліч, Н. Мозгальова, Г.Нейгауз, Л.Ніколаєв, С. Савшинський, Г.Фейгін, В.Шульгіна та ін.)

Протягом останніх десятиліть спостерігається поява значної кількості наукових досліджень, в яких накопичений науково-методичний матеріал стосовно окремих аспектів визначеної нами проблеми, а саме: здібностей та пізнавальної активності учнів (Б. Березовський, М. Воробйов, О. Грисюк, С.Жуков, О. Коваль, А. Король, С. Ліпська, О. Палаженко, К. Стецюк), формування їх музично-естетичних якостей (Н. Гузій, І. Стотика, Т.Турчин, В. Шульгіна, О. Щолокова та ін.), розвиток інтересу та морально-ціннісного ставлення до музичного виконавства (Т. Кротова, Л. Кузьмінська), формування слухо-моторних уявлень (М. Матковська). Доповнюють цю наукову палітру праці, присвячені питанням музичного виконавства (В. Белікова, М. Давидов, Н. Корихалова, Я. Мільштейн, В. Москаленко та ін.), а також розвитку творчої активності учнів шляхом залучення їх до різних видів музично-виконавської діяльності (О. Деркач, А. Каузова, В. Крюкова, В. Рагозіна, Р. Тельчарова, В.Холоденко, Л. Школяр та ін.), що стало вагомим внеском в теорію музичної педагогіки й наповнило фактичним матеріалом її методику.

Разом з тим, позитивно оцінюючи здобутки вище зазначених науковців слід зауважити, що проблема формування музичної культури молодших школярів залишається недостатньо вивченою, а існуючі роботи в галузі методики викладання музичного мистецтва розкривають лише деякі її аспекти.

Актуальність розробки означеної проблеми підсилюється низкою існуючих суперечностей між:

- зростаючими вимогами до забезпечення художньо-естетичного спрямування музичної освіти молодших школярів у процесі фортепіанного навчання та недостатнім рівнем сформованості їх музичної культури;
- між потужним навчально-виховним потенціалом музичних творів для дітей та його недостатнім використанням для формування музичної культури учнів позашкільних закладів мистецької освіти.

Визначені суперечності, теоретична і практична значущість окресленої проблеми, а також недостатній рівень її розробки зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: *«Формування музичної культури молодших школярів у процесі фортепіанного навчання в мистецьких позашкільних закладах освіти»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри фортепіанного виконавства і художньої культури Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за темою «Вдосконалення музично-естетичного навчання учнівської молоді у різних ланках мистецької освіти». Тему дисертації затверджено Вченою радою

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 6 від 30 січня 2014 р.).

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці педагогічних умов і методики формування музичної культури молодших школярів у процесі фортепіанного навчання.

Об'єкт дослідження - процес навчання молодших школярів у мистецьких позашкільних закладах освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови і методика формування музичної культури молодших школярів у процесі фортепіанного навчання.

Відповідно до мети, об'єкта і предмета дослідження були визначені такі **завдання**:

- на основі аналізу філософсько-естетичної, психолого-педагогічної та музикознавчої літератури обґрунтувати перспективність формування музичної культури молодших школярів у процесі навчання гри на фортепіано;
- розкрити сутність, зміст і структуру поняття «музична культура молодшого школяра»;
- визначити педагогічні умови формування музичної культури молодших школярів у процесі фортепіанного навчання;
- окреслити критерії та встановити рівні сформованості музичної культури молодших школярів;
- теоретично обґрунтувати, розробити організаційно-методичну модель та відповідну методику формування музичної культури молодших школярів у процесі фортепіанного навчання та експериментально перевірити її ефективність у навчально-виховному процесі спеціалізованого музичного закладу.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: концептуальні положення філософії освіти (В. Андрущенко, С. Бурмістров, Б. Гершунський, І. Зязюн, І. Зимня, В. Кремень, Конфуцій, Мен-Цзи, Сюнь Цзи та ін.); концептуальні ідеї психології і педагогіки щодо ролі діяльності у формуванні здібностей (Г. Балл, В. Бондар, І. Бех, В. Семиченко, В.Сластьонін); компаративного підходу в педагогічних дослідженнях (А. Лапшин, Г. Ніколаї, О. Реброва); праці провідних науковців у галузі теорії і методики музичної освіти (Е. Абдуллін, О. Олексюк, В. Орлов, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Шульгіна, О. Щолокова, а також Бянь Мен, Ге Де Юуй, Гао Цонжен, Лін Чженьган, Лю Цинган, Чжао Сяошень, Ши Джюнь бо); наукові методики фортепіанного навчання (О. Алексєєв, Т. Бірмак, Є. Ліберман, К. Мартінсен, Б. Міліч, Г. Нейгауз, С. Савшинський, Г. Ципін та ін.)

Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети дослідження використовувався комплекс загальнонаукових і спеціальних **методів** теоретичного, емпіричного і статистичного рівнів.

До *першої групи* відносяться методи компаративного аналізу філософської, музикознавчої та психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження; вивчення педагогічного досвіду в галузі музичного навчання в Україні та КНР. За допомогою цих методів було конкретизовано і розкрито

зміст і структуру музичної культури молодших школярів, визначено критерії та показники рівнів сформованості означеного феномена; обґрунтовано організаційно-методичну модель формування музичної культури молодших школярів.

Другу групу представляють методи цілеспрямованого педагогічного спостереження, бесіди, анкетування, інтерв'ювання вчителів, учнів та їх батьків; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний). Ці методи дозволили діагностувати стан і визначити рівні сформованості музичної культури молодших школярів, експериментально перевірити ефективність запропонованої організаційно-методичної моделі, забезпечити достовірність отриманих результатів дослідної роботи.

До *третьої групи* відносяться методи статистичної обробки експериментальних результатів дослідження, представлених у вигляді таблиць і рисунків з метою наочного відображення ефективності розробленої методики.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* здійснено цілісний науковий аналіз проблеми формування музичної культури молодших школярів; конкретизовано зміст і структуру цього феномена в процесі фортепіанного навчання; визначено педагогічні умови формування музичної культури молодших школярів та обґрунтовано можливості їх впровадження у навчальний процес спеціалізованих музичних навчальних закладів України та Китаю;

- *уточнено* сутність поняття «музична культура молодших школярів»;

- *удосконалено* комплекс методів і прийомів формування музичної культури молодших школярів в умовах фортепіанного навчання;

- *подальшого розвитку* набули питання цільової спрямованості музичного навчання і виховання учнів спеціалізованих музичних навчальних закладах, збагачення їх емоційно-чуттєвої сфери, активізації творчої самостійності.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробці й апробації методики поетапного формування музичної культури молодших школярів у процесі фортепіанного навчання; можливості використовувати матеріали дослідження у спеціалізованій музичній освіті як України, так і Китаю з урахуванням національних і ментальних особливостей. Викладені у дослідженні методичні положення поглиблюють сучасне розуміння теорії і практики спеціалізованої музичної освіти і можуть використовуватись для оновлення та коректування змісту таких навчальних предметів як «Музичний інструмент» (фортепіано), «Концертмейстерський клас», а також для створення навчально-методичних посібників і методичних рекомендацій з метою удосконалення музичної культури школярів у процесі фортепіанного навчання.

Апробація та впровадження результатів дисертації. Основні наукові положення, навчально-методичні матеріали та рекомендації щодо формування музичної культури молодших школярів у формі доповідей та повідомлень

оприлюднені автором на *Міжнародних* науково-практичних конференціях: «Мистецька освіта у вимірах сучасності» (Київ, 2014 р.); «Педагогіка мистецтва і мистецтво педагогічної дії.» XIII Міжнародні педагогічно-мистецькі читання пам'яті професора О.П. Рудницької (Київ, 2015 р.); «Теоретико-методичні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» (Умань 2015 р.); «Сучасні технології формування духовно-патріотичних і національно-демократичних цінностей студентської молоді у контексті євроінтеграційних процесів» (Бар-Київ 2016); Всеукраїнських науково-методичних конференціях: «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI ст.», (м. Мукачево, 2016 р.); «Мистецька освіта в Україні: проблеми теорії та практики»(Київ, 2015); на засіданнях кафедри фортепіанного виконавства і художньої культури та щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів і докторантів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (Київ, 2014, 2015).

Результати дослідження впроваджено у навчально-виховний процес Київської музичної школи № 8 (довідка № 61 від 21.12. 2015 р.), Корсунь-Шевченківської дитячої школи мистецтв (довідка № 71 від 25 грудня 2015 р.), Вінницької дитячої школи мистецтв «Вишенька» (довідка № 20 від 22 січня 2016 р.)

Публікації. Основні теоретичні положення та результати дослідження висвітлено у 8 науково - методичних публікаціях автора, 7 з яких – у фахових виданнях з педагогіки, 1 у зарубіжному виданні в співавторстві.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (всього 222 найменування, з них 22 іноземними мовами). Основний текст викладений на 190 сторінках, загальний обсяг роботи – 227 сторінок. Робота містить 18 таблиць, 14 рисунків, що разом з додатками та літературою становить 37 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** подано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, визначено мету, об'єкт і предмет дослідження, сформульовано завдання роботи, розкрито теоретико-методологічні засади та подано стислу характеристику використання методів дослідження, висвітлено наукову новизну і практичну значущість дисертації, наведено відомості щодо апробації та впровадження результатів дослідження.

У **першому розділі** – *«Теоретичні та методичні засади формування музичної культури молодших школярів»* - проаналізовані філософські, соціологічні, мистецтвознавчі та психолого-педагогічні наукові джерела з проблеми дослідження. На їх основі з'ясовано сутність понять «культура», «музична культура» і «музична культура молодших школярів», а також

здійснено ретроспективний огляд музичної освіти на компаративістських засадах у спеціалізованих музичних закладах України і Китаю.

У розділі зазначено, що культура, як соціальний феномен, розвивалась і змінювала своє значення залежно від духовно-економічного розвитку суспільства в певний історичний період та відповідно до тих соціально-політичних поглядів і прогресивних ідей, які переважали в даних формаціях. У дослідженні цей феномен розглядається з позицій українських та зарубіжних наукових теорій та концепцій в галузі філософії (В. Андрущенко, Г. Гегель, Л. Губерський, І. Зязюн, І. Кант, К. Леві-Стросс, Мен-Цзи, М. Михайличенко, Р. Раппопорт, Г. Спенсер, Сюнь Цзи, М. Фуко, А. Тойбі, І. Хейзінг, А. Швейцер), соціології ((Ю. Резнік, О. Сохор, Л. Столович), естетики (Гун Нілі, В. Кудін, Л. Левчук, Х. Ортега-н-Гасет, Ю. Оуян, В. Панченко, Цян Боянь, Чжоу Кай та ін.), музикознавства (Б. Асаф'єв, Л. Казанцева, А. Сохор, Л. Мазель), в яких він представлений не тільки як основа людського існування, а й як спосіб розв'язання проблем і суперечностей, гармонізації буття людини. За переконанням вчених, культура наповнює змістом світ людини і є найбільш універсальною характеристикою світу людини. Згідно основних положень естетики музична культура, як складова загальної культури, належить до однієї з історично утворених і специфічних форм творчої діяльності людини. Вона є сукупністю матеріальних, духовних і соціальних явищ, предметів і процесів, а також засобів її збереження, відтворення та виробництва. Центральне місце в музичній культурі займають накопичені суспільством цінності музичного мистецтва, а її вищою цінністю вважається спадщина музичної класики, народної музики, кращі твори вітчизняної і зарубіжної музики.

З педагогічної точки зору поняття «музична культура» розуміють як джерело і соціальний регулятор духовних і матеріальних цінностей людини, з якого наповнюється зміст музичної освіти. При цьому музична культура особистості вважається вираженням її духовної культури на рівні конкретного виду мистецтва – музики.

Розглядаючи музичну освіту в контексті культури, науковці (Бянь Мен, Вен Дань, Вей Тінге, Л. Горюнова, Лун Хун, Ін Шичжень, Дань Чжаон, Д. Кабалевський, Лі Інхай, О. Мелік-Пашаєв, Г. Падалка, Р. Тельчарова, Фань Тао, Ін Шичжень, Дань Чжаої, Лі Фейлань, Лі Інхай, Л. Школяр, В. Шульгіна, О.Щолокова) відмічають специфічність цієї людської діяльності, котра характеризує її як особистість. Вона вбирає культурні цінності, особистісні смисли, форми технічного виробництва і презентації, соціальні функції і форми розповсюдження продуктів художньо-естетичної діяльності. У культурологічній площині музична освіта представлена одним із засобів соціального відтворення спільноти, що підвищує потенціал її адаптивних можливостей і перспектив для соціокультурного розвитку.

Разом з тим, коли говорять про музичну культуру особистості як частини духовної культури, підкреслюють, що її формування неможливе поза розвитку фундаментальних здібностей – мистецтва бачити, відчувати, мислити, творити.

Саме недооцінка духовної основи музичної освіти і не дозволяє якісно розвивати музичну культуру школяра.

Проведений аналіз наукових досліджень українських та китайських музикантів-педагогів дозволив визначити сутність дефініції «музична культура» як динамічне та комплексне утворення, яке характеризується певним рівнем музичного розвитку і музично-естетичної свідомості та передбачає поступове накопичення музичного досвіду в різних видах виконавської діяльності. Стосовно музичної освіти у спеціалізованих закладах мистецької освіти дане поняття припускає існування особистісних якостей, котрі не тільки забезпечують розвиток особистості, а й сприяють її формуванню як аматора мистецтва і майбутнього професіонала. Пізнання безмежного світу музики найбільш повно відбувається під час навчання у цих навчальних закладах, діяльність яких з кожним роком набуває все більш різнобічного і комплексного характеру.

До основних завдань позашкільної освіти належить створення сприятливих психологічних умов для розкриття різноманітних здібностей кожного учня. Така діяльність відбувається за умов стимулювання і організації активної навчально-пізнавальної діяльності з метою засвоєння учнями системи наукових знань, практичних умінь та навичок. Відповідно навчання учнів здійснюється у таких взаємопов'язаних напрямках: *емоційному* – завдяки розширенню асоціацій, чуттєвого переживання образного змісту музичних творів, а також естетико-оцінних суджень; *інтелектуальному* – через накопичення музично-теоретичного тезаурусу і осягнення різноманітних за жанрами музичних творів; *виконавському* (інструментальному) – через практичне застосування знань, умінь і навичок у практичній музично-інтерпретаційній діяльності.

Поняття «*музична культура молодших школярів*» у проведеному дослідженні визначено як *особистісне утворення, котре передбачає розвинуті естетичні емоції і почуття, сформовані музично-слухові уявлення і виконавські навички, вміння сприймати музичні твори і застосовувати отримані музичні знання, завдяки чому набувається досвід спілкування з музичними творами та можливість їх інтерпретувати у власній виконавській діяльності*. Структура музичної культури молодших школярів охоплює ряд взаємообумовлених компонентів, а саме: емоційно-почуттєвий, когнітивний, комунікативний, потенційно-творчий.

Відтак, навчання у позашкільних спеціалізованих музичних закладах має передбачати цілісну систему художньо-естетичного розвитку учнів, спрямовану на комплексний розвиток особистісних якостей, творчих здібностей та виконавських умінь, а також формування естетичної свідомості та ціннісного досвіду, що в результаті забезпечує творчу самореалізацію в процесі різноманітної музичної діяльності. Потреба у пошуку відповідного організаційно-методичного забезпечення процесу формування музичної культури учнів у системі позашкільної спеціалізованої музичної освіти з метою

її удосконалення особливо зростає в останні роки, оскільки до навчання залучаються учні з різною музичною обдарованістю.

У другому розділі – *«Методика формування музичної культури молодших школярів у мистецьких позашкільних закладах освіти»* – обґрунтовано основні науково-методичні положення, на яких ґрунтується процес формування досліджуваного феномена. Визначено, що методологічну основу педагогічних умов і методичного супроводу їх реалізації щодо формування музичної культури молодших школярів забезпечують культурологічний, особисто-орієнтований, аксіологічний та творчо-діяльнісний підходи, які функціонують у навчальному процесі.

Культурологічний підхід дозволяє повернути музичній освіті функції протистояння бездуховності людських відносин, формує навички комунікаційної та епістеміологічної толерантності, забезпечує набуття досвіду креативного ставлення до дійсності. Він передбачає орієнтацію на різноманітність культурних цінностей і норм, визнання їх рівноправності та рівної значущості в освітньому процесі. Культурологічний підхід безпосередньо впливає на організацію змісту освіти, тобто на здатність освітнього процесу відтворювати національні та загальнолюдські культурні цінності в їх взаємозалежності, а також відповідати культурним традиціям і створювати нові культурні зв'язки. *Особистісно-орієнтований підхід* у процесі музично-інструментального навчання спрямований на вирішення ключових проблем гуманізації освіти: підвищення престижу освіти; розвитку в учнів стійкого інтересу до пізнання, бажання та вміння самостійно вчитися; подолання труднощів, викликаних генетично та соціально обумовленими відмінностями у рівні розвитку дітей, створення «ситуацій успіху», надання умов для творчої і самостійної діяльності. *Аксіологічний підхід* пов'язаний із здатністю формувати «діалектичну тріаду»: ціннісна свідомість – ціннісне ставлення – ціннісне відтворення, тобто в умовах аксіологічно спрямованого навчання формується повноцінне художнє сприймання і художній смак, а також здатність до емоційного відгуку на мистецькі явища і бажання їх відтворити у власній інтерпретації. *Творчо-діяльнісний підхід* розглядається як можливість навчити учнів творчим способам діяльності, котрі становлять процес пізнання. При цьому мається на увазі активність особистості, її дієва позиція, усвідомлене прагнення до покращення своєї роботи. Відповідно у виконавській діяльності створюються якісно нові для учня цінності, що мають суб'єктивну значимість у плані розвитку і саморозвитку його особистості.

У результаті аналізу дидактичної системи формування музичної культури молодших школярів визначені такі принципи її побудови: *зацікавленості, поєднання усвідомленого та інтуїтивного способів музичного пізнання, поступового зменшення допомоги учню, творчого самовираження у процесі відтворення музичних образів, зв'язку музичного навчання з національною культурою, єдності художнього і технічного розвитку.*

Необхідність проникнення в сутність формування музичної культури дозволили окреслити *педагогічні умови* в якості інтегруючого елемента

цілісного навчально-виховного процесу і забезпечення його результативності. Перша педагогічна умова – *послідовне формування музичної культури молодших школярів з поступовим накопиченням їх художньо-емоційного досвіду* – передбачає індивідуалізовану та цілісну систему засобів педагогічного впливу, які забезпечують ефективну підготовку учнів у діалектичній єдності художньо-естетичних, технічних та емоційно-вольових завдань. Друга педагогічна умова – *досягнення діалогових засад взаємодії педагога і учня в процесі музично-виконавської діяльності* – пронизує художньо-педагогічну діяльність у двох взаємопов'язаних формах: міжособистісній і внутрішній, тобто вона розкриває і реальні діалогічні відносини «з приводу мистецтва», і внутрішні процеси осмислення набутих художніх вражень. Третя педагогічна умова – *забезпечення творчої самостійної роботи учнів* – активізує музичне мислення учнів завдяки розвитку усвідомленого сприймання музики, осмисленості та виразності виконання фортепіанного репертуару.

У ході теоретичного дослідження процесу навчання гри на фортепіано в умовах спеціалізованих навчальних музичних закладів було визначено і обґрунтовано організаційно-методичну модель формування музичної культури молодших школярів, яка включає мету, завдання, принципи, педагогічні умови, структурні компоненти, етапи, форми та методи, сприяючи ефективності та результативності навчальної роботи з учнями (рис. 1).

У третьому розділі – *«Дослідно-експериментальна робота з формування музичної культури молодших школярів»* – визначено критерії та показники сформованості музичної культури учнів молодших класів у спеціалізованих навчальних закладах; експериментально перевірено ефективність авторської методики фортепіанного навчання, проаналізовано й узагальнено результати дослідно-експериментальної роботи, доведено їх статистичну достовірність.

Теоретичний аналіз процесу формування музичної культури молодших школярів дав змогу визначити та обґрунтувати критерії та показники діагностики сформованості означеної якості (емоційно-почуттєвий, когнітивний, комунікативний, творчо-діяльнісний).

Емоційно-почуттєвий критерій виявляє здатність до емоційного співпереживання музики, зацікавленість у сприйманні музики і виконавській діяльності. Його показниками є: міра розвиненості емоційно-чуттєвої сфери; адекватність емоційно-естетичного відгуку на зміст музичного твору, здатність передавати образні уявлення у виконавській діяльності.

Когнітивний критерій дозволяє визначити рівень музичного мислення учнів. За його допомогою оцінюється поінформованість учнів у галузі музичного мистецтва, здатність до сприймання і опрацювання нового музичного матеріалу, розвиненість музичних навичок та умінь їх використовувати у власному виконанні. Його показниками виступають: ступінь накопичення необхідних музично-теоретичних знань й музикознавчих понять в галузі фортепіанного виконавства; міра глибини, гнучкості та міцності отриманих знань; оперативність і дієвість знань у виконавській діяльності.

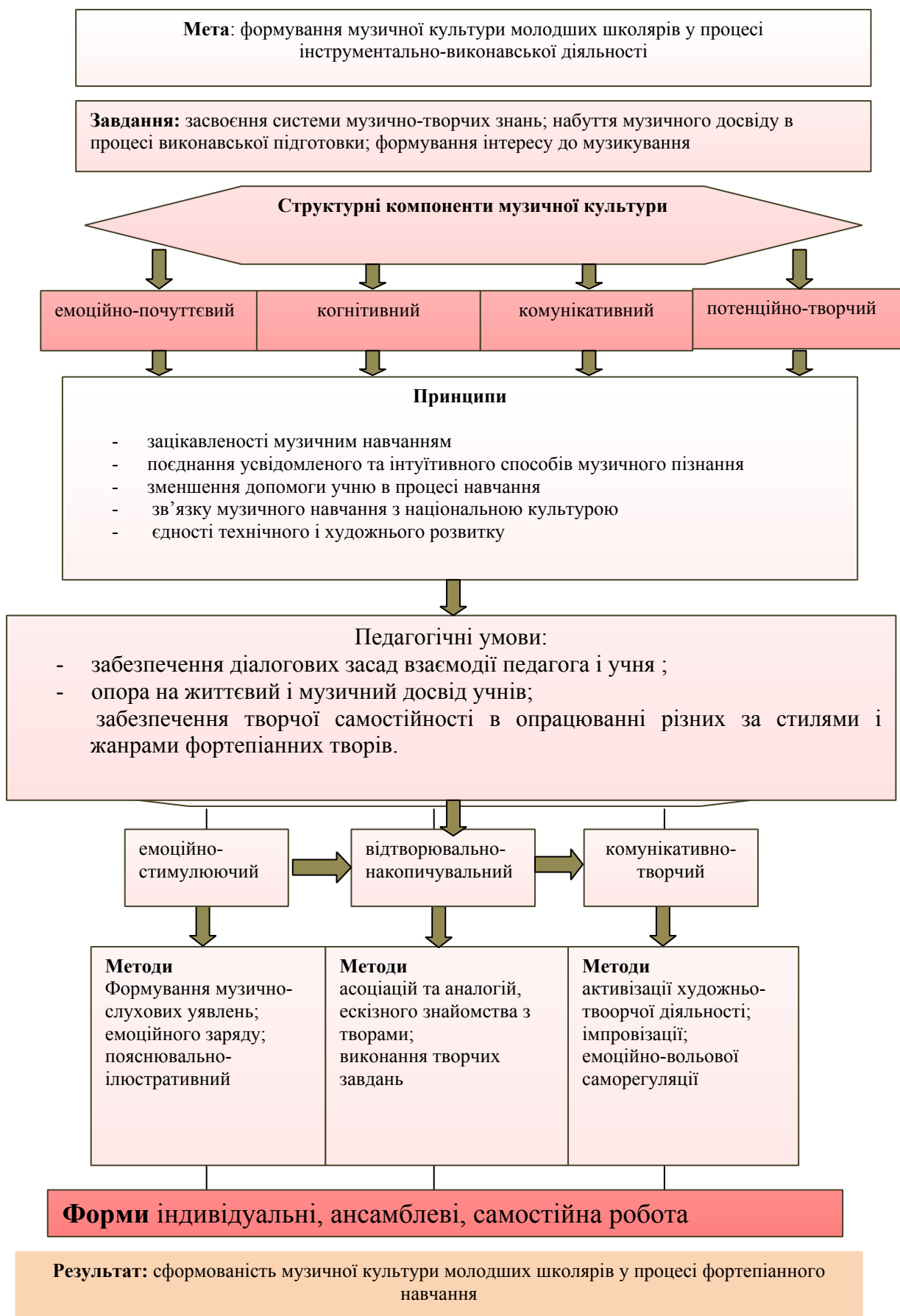

Рис. 2.3. Організаційно-методична модель формування музичної культури

Комунікативний критерій виявляє ступінь розвитку власного творчого самовираження учнів у виконавській діяльності, бажання учнів передати свої музичні враження у процесі музикування, готовність розкрити свої виконавські здібності. Цьому критерію відповідають наступні показники: ступінь оволодіння виконавським ресурсом в процесі музичного навчання; здатність осягнути й виразити власне ставлення до музичного твору та втілити його під час сценічного виступу; рівень ставлення учня до виконавської діяльності як до акту комунікації.

Творчо-діяльнісний критерій характеризує міру творчої спрямованості особистості учня, його активності в процесі пошукової навчальної діяльності, здатності до практичного втілення набутого музичного досвіду у власному виконанні, результатом якого є публічний виступ. При цьому пізнавальна діяльність учнів спрямовується на самостійний, творчо-пошуковий аспект музичних завдань у процесі опанування музичних творів. Показниками даного критерію стають: усвідомлення суб'єктної значущості музичної діяльності; творча інтуїція, самостійність та творча ініціативність, художньо-виконавська активність, здатність до збереження творчого самопочуття й художнього самовираження на естраді.

Відповідно до критеріїв та показників було визначено якісні рівні сформованості музичної культури молодших школярів: ***потенційно-творчий, репродуктивно-активний та адаптивний.***

Потенційно-творчий (високий рівень) властивий учням, які виявляють ґрунтовні знання в галузі музично мистецтва, вільно і доречно послуговуються музичними термінами та поняттями, можуть систематизувати і творчо переосмислити навчальний матеріал. У процесі сприймання та розучування нового музичного репертуару вони адекватно реагують на музичний твір та емоційно його сприймають. Учні на цьому рівні вміють яскраво передати художньо-образний зміст твору, охоче виконують завдання, які приваблюють їх своєю емоційністю або конкретним програмним змістом. Їх виконання музичних творів відрізняється оригінальністю, емоційною насиченістю та усвідомленням музичного матеріалу. У своїй діяльності учні цього рівня охоче виступають на різних концертах, показують свої досягнення перед однокласниками, активно долучаються до різних видів виконавської діяльності.

Репродуктивно-активний (середній рівень) притаманний учням, які володіють певною музично-теоретичною інформацією, виявляють інтерес до музичної діяльності, вміють співставляти набуті знання з новими і використовувати їх у нових ситуаціях. У процесі занять вони усвідомлюють свої дії, намагаються поринути в образний та смисловий зміст музичної мови. У процесі сприймання та розучування нового музичного репертуару учні адекватно реагують на музичний твір та емоційно його сприймають, намагаються відтворити художньо-образний зміст твору, охоче виконують завдання, які приваблюють їх своєю емоційністю або конкретним програмним змістом. Разом з тим, виконання музичних творів відрізняється стандартністю, що вимагає від педагога постійної уваги до емоційного стимулювання їх

ініціативи. У своїй діяльності учні цього рівня керуються як зовнішніми (схвалення педагога, батьків), так і внутрішніми мотивами (власне задоволення, бажання показати свої досягнення перед однокласниками, виконати вивчені твори на концерті). Вони активно долучаються до різних видів виконавської діяльності. Даний рівень характеризується прагненням учнів старанно виконати музичний твір, але при цьому кожне нове його відтворення здійснюється за відпрацьованим зразком, копіюванням старих варіантів.

Адаптивний (низький рівень) характеризується наявністю в учнів незначної музично-теоретичної інформації, відсутністю прагнення осмислити музичний матеріал. Прояв інтересу та зацікавленості до музичної діяльності у них ситуативний і має слабо виражений характер. Вони майже не усвідомлюють свої виконавські дії, погано запам'ятовують музичний текст, у процесі роботи над творами проявляють слабку емоційність. Учні постійно потребують вказівок педагога для роботи над текстом, аплікатурою, фразуванням і не помічають власних помилок у процесі роботи. Разом з тим їх музично-слухові та ритмічні уявлення достатні для того, аби правильно відтворити задану мелодію. У цілому учні даного рівня ще не готові до цілісного сприймання музичних творів.

За результатами констатувального експерименту було виявлено, що у більшості учнів молодших класів сформованість музичної культури відповідає низькому та середньому рівням, що зумовило необхідність розробки спеціальної поетапної методики формування визначеного феномена на засадах культурологічного, особисто-орієнтованого, аксіологічного та творчодіяльнісного підходів.

Формувальний експеримент передбачав перевірку розробленої організаційно-методичної моделі формування музичної культури молодших школярів у спеціалізованих музичних закладах. Його методика впроваджувалась за трьома етапами (емоційно-стимулюючим, відтворювально-накопичувальним, творчо-активізуючим), які забезпечували реалізацію мети й завдань дослідної роботи відповідно до логіки фортепіанного навчання молодших школярів.

Емоційно-стимулюючий етап спрямовувався на формування емоційно-почуттєвого компонента музичної культури і передбачав розвиток емоційно-чуттєвої сфери та музично-слухових уявлень учнів, а також накопичення слухового досвіду й розуміння музичної мови. Використовувалися методи: розвитку музично-слухових уявлень й емоційно-чуттєвої сфери та пояснювально-ілюстративні, оскільки вони націлені на самостійне відтворення учнями музичних інтонацій, фрагментів і в цілому музичних творів за поданим зразком. При цьому педагогічно організоване музичне сприйняття супроводжувалося різноманітними мисленневими операціями, які сприяли накопиченню слухового досвіду та розумінню музичної мови. Застосування цих методів допомагало усвідомити зв'язки між музично-слуховими уявленнями і руховими відчуттями, виявити аналогії між музичною і вербальною мовами, зрозуміти життєвий зміст музики. На даному етапі широко використовувалися

колективні форми музикування із забезпеченням педагогічної умови *послідовного і поступового накопичення художньо-емоційного досвіду*, які ставали могутнім стимулом у роботі. Ансамблеве музикування значно підвищувало зацікавленість учнів, сприяло встановленню доброзичливої педагогічної атмосфери на заняттях, створенню ситуацій успішного виконання музичних творів. Отримуючи радість від успішних виступів в ансамблі, учні починали більш комфортно відчувати себе як солісти-виконавці.

На другому – *відтворювально-накопичувальному етапі* значна увага приділялася вирішенню проблемних ситуацій в навчальному процесі. З цією метою застосовувалися методи: асоціацій і аналогій, імпровізації, ескізного знайомства з творами, які розвивали музичний світогляд учнів і знайомили їх з різними музичними жанрами; творчих завдань, що включали створення секвенцій за певними інтервалами і акордами, підбір акомпанементу до мелодії, створення мелодії з конкретним завданням (наприклад, за певним ритмом, за даним акордом, у певному ладу тощо). Ці методи допомагали знаходити нові, неочікувані варіанти інтерпретації музичного твору, пошуку відповідної динаміки. На даному етапі актуалізувалася педагогічна умова: *досягнення діалогових засад взаємодії педагога і учня в процесі музично-виконавської діяльності*. Стійкий інтерес учнів до ансамблевого музикування дозволяв вирішувати й вузько-технологічні проблеми – удосконалювати ігрові навички, розвивати увесь комплекс музичних здібностей, активізувати домашні заняття і стабілізувати публічні виступи учнів. Забезпечуючи безперервне накопичення різноманітних вражень, таке музикування сприяло розвитку «центра музикальності – емоційного відгуку» на музику, стимулюючи художню уяву.

Третій етап дослідження – *творчо-активізуючий* – спрямовувався на формування стійкого інтересу до виконавської діяльності, орієнтацію на самостійну інтерпретацію музичних творів та бажання їх виконувати у різних видах музикування. Ми враховували, що творчість у виконавській діяльності є необхідною умовою і гарантією досягнення найвищої результативності праці учня-піаніста, найбільш повною реалізацією його можливостей. Аби творчі прояви молодших школярів на заняттях фортепіано у спеціалізованих навчальних закладах мали цілеспрямований, активний та емоційний характер, необхідно було застосовувати комплекс педагогічних впливів, який проявлявся у наступному: в особливому підборі музичного матеріалу, який ставав основою для формування конкретних творчих навичок; у використанні спеціальних форм роботи, що сприяли створенню на уроках атмосфери творчої активності (імпровізація, підбір по слуху, створення нових мелодій або акомпанементу до відомих мелодій, читання з листа, транспонування); у виборі прийомів демонстрації взірців творчості згідно з різними видами музичної діяльності; у різноманітній музичній імпровізації педагога; у розробці серій творчих завдань і знаходженні найбільш ефективних форм їх постановки; у знаходженні можливостей впровадження елементів творчості при відповідному ускладненні творчих завдань від уроку до уроку; у створенні найбільш раціональних шляхів

внутрішньої взаємодії видів діяльності на кожному уроці, виходячи з основної теми.

Враховуючи ці положення, *завдання* даного етапу були спрямовані на: оволодіння учнями способами самостійної творчої діяльності, удосконалення комунікативних та виконавських умінь і спрямування їх у практичну площину, в якій активізувались усі компоненти музичної культури.

У роботі важливого значення надавалось яскравому і емоційно насиченому репертуару різного навчального призначення, продовжувалось накопичення і поглиблення музично-теоретичних знань та виконавських навичок. З цією метою постійно зверталась увага на особливості художньо-образного відтворення музичного матеріалу у творах різних жанрах, створювались передумови для розвитку ініціативи, втілення власного художнього задуму. Поступово збагачувались музично-слухові уявлення, що в цілому сприяло формуванню власного виконавського досвіду і особистісного ставлення до кожного виконаного твору. Учні вчилися добирати необхідні засоби виразності, характеризувати музичні образи та втілювати їх у власному виконанні. Це значною мірою сприяло розумінню відповідності музичного змісту фактурному викладу матеріалу, досконалому технічному відпрацюванню нотного тексту.

Важливого значення надавалось також умінню переключатися з одного художнього образу на інший під час виконання різних творів, органічно поєднувати художньо-емоційне осягнення твору з філігранним відпрацюванням його окремих деталей, а також зберігати емоційний настрій до кінця виконання твору.

Заняття в класі фортепіано передбачали індивідуальну систему методів і засобів педагогічного впливу, які б забезпечували ефективну підготовку учнів по всіх параметрах виконавської майстерності, в діалектичній єдності технологічних, художньо-естетичних, творчих і психологічних (емоційно-вольових) завдань. У даному випадку ми спиралися на думку О. Ростовського, який зазначав, що «кожний проаналізований і сприйнятий твір є ще одним кроком до художньо-творчого розвитку особистості, який наближає учнів до оволодіння музичною культурою». Відтак інтенсивний розвиток музичного мислення учнів здійснювався під впливом багатьох прямих і опосередкованих факторів: виконавського показу, словесних художньо-асоціативних стимулів і музично-теоретичного аналізу. При цьому усі знання ми намагалися подавати у доступній формі, від простого до складного, щоб учень мов би сам відкривав для себе прекрасний світ музики.

Ми переконалися, що розвиток навичок самостійної роботи проходить успішно тільки у тому випадку, коли учень розуміє поставлене перед ним художнє завдання. З цією метою учням пропонувалось: опановувати музичний твір, зосереджуючи свою увагу на виразному інтонуванні мелодії, гармонії, ритму; образній та стилістичній відповідності звучання; якості технічного втілення; точності артикуляції, фразуванні, динаміки, агогіки; чистоті педалізації. Іншими завданнями такого плану були: виконати фрагмент

музичного твору, використовуючи при цьому прийом інтонаційного перебільшення; самому знайти необхідні прийоми виконання і пояснити, чому потрібен саме той чи інший прийом.

Таким чином, результати виконання цих завдань показали, що сформованість інтересу до музичного мистецтва як важливого елементу музичної культури молодших школярів характеризується позитивною реакцією на музичний матеріал, який вивчається на уроках, інтенсивністю розвитку емоційних, інтелектуальних та інших психічних особливостей. З цією метою на даному етапі роботи особлива увага приділялась методам моделювання ситуацій концертного виступу, виявлення можливих помилок, слуховому самоконтролю, різним прийомам самопідготовки.

Таким чином, заключний етап дослідної роботи мав досить яскраву творчу спрямованість і забезпечував формування усіх виділених компонентів музичної культури молодших школярів. Завдяки застосованим організаційно-методичним засобам учні розширили свої знання в галузі музичного мистецтва, ознайомились з творами різних жанрів і стилів, навчилися використовувати отримані знання та навички у самостійній роботі, отримувати задоволення від власної виконавської діяльності.

Динаміка сформованості музичної культури молодших школярів в експериментальній та контрольній групах представлена у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка сформованості музичної культури молодших школярів (у відсотках)

РІВНІ	Діагностувальний зріз	1-й проміжний зріз	2-й проміжний зріз	3-й проміжний зріз	Зміни
Експериментальна група					
Адаптивний	64,8	51,0	33,0	20,0	-44,8
репродуктивно-активний	24,0	30,0	41,7	44,0	+20,0
потенційно-творчий	11,2	19,0	25,3	36,0	+24,8
Контрольна група					
адаптивний	64,3	62,2	58,2	50,0	-14,3
репродуктивно-активний	23,3	27,1	29,4	36,0	+12,7
потенційно-творчий	12,4	10,7	12,4	14,0	+1,6

Перевірку результативності формувального експерименту було зроблено на основі порівняльного аналізу сформованості структурних компонентів музичної культури учнів експериментальної та контрольної груп. Відмінності, виражені у числових значеннях, підтверджують аналіз змістовного аспекту даного порівняння та свідчать про якісні зміни позитивного характеру, обумовлені кардинальними напрямками дослідної роботи.

ВИСНОВКИ

У роботі подано теоретико-методичне узагальнення проблеми формування музичної культури молодших школярів у спеціалізованих мистецьких закладах та обґрунтовано новий підхід до її вирішення шляхом наукового обґрунтування відповідних педагогічних умов та впровадження у навчальний процес розробленої методики. Вирішення питання щодо формування досліджуваного феномена здійснено на засадах компаративістського підходу до теоретичних положень українських та китайських науковців. Проведене дослідження засвідчило результативність розв'язання поставлених завдань і дало підстави зробити наступні висновки.

1. Теоретичний аналіз наукової літератури дозволив розкрити погляди науковців, які займалися вивченням музичної культури як філософського і соціального феномена. Узагальнення їх думок дозволяє стверджувати, що поняття «музична культура» слід розглядати як динамічне і комплексне утворення. Воно характеризується певним рівнем музичного розвитку особистості, музично-естетичною свідомістю і передбачає поступове накопичення музичного досвіду в різних видах виконавської діяльності. Визначення особливостей західної та східної традицій музикування дозволило вченим цілісно і всебічно представити феномен музичної культури в сучасному суспільстві. Разом з тим, осмислення культурного міксту та дифузійних процесів, що відбуваються в її розвитку, актуалізує і конкретизує проблему діалогічності як форми її існування в освітньому процесі та навчальній діяльності.

Стосовно особливостей формування музичної культури молодших школярів у спеціалізованих музичних закладах доведено, що її можна представити як особистісну якість, котра акумулює розвинуті естетичні емоції і почуття, сформовані музично-слухові уявлення і виконавські навички, вміння сприймати музичні твори і застосовувати отримані музичні знання, завдяки чому набувається досвід спілкування з музичними творами та можливість їх інтерпретувати у власній виконавській діяльності. Відтак, формування музичної культури молодших школярів представлено як процес цілеспрямованого впливу на художню свідомість учня та розвиток його загально музичних і естетико-творчих здібностей в умовах інструментально-виконавської діяльності. З'ясовано, що послідовне формування музичної культури молодших школярів відбувається протягом всього періоду навчання у спеціалізованих музичних закладах і є одним з важливих аспектів фортепіанного навчання.

2. Наукове осмислення проблеми дослідження дало можливість визначити, що навчання учнів у цих закладах здійснюється у таких взаємопов'язаних напрямках: *емоційному* – завдяки розширенню асоціацій, чуттєвого переживання образного змісту музичних творів, а також естетико-оцінних суджень; *інтелектуальному* – через накопичення музично-теоретичного тезаурусу і осягнення різноманітних за жанрами музичних творів; *виконавському* (інструментальному) – через практичне застосування знань, умінь і навичок у практичній музично-інтерпретаційній діяльності. У

дослідженні виокремлені принципи, на яких ґрунтується формування музичної культури молодших школярів (зацікавленості, поєднання усвідомленого та інтуїтивного способів музичного пізнання, поступового зменшення допомоги учню, зв'язку музичного навчання з національною культурою, єдності художнього і технічного розвитку, творчого самовираження у процесі відтворення музичних образів).

3. Обґрунтовано структуру музичної культури молодших школярів, що характеризується єдністю і взаємозалежністю чотирьох компонентів: *емоційно-почуттєвого* (результату усвідомлення художнього аналізу як елемента музично-виконавської та музично-інтерпретаційної діяльності, а також психологічної готовності до його здійснення); *когнітивного* (теоретичного опанування змісту поняття «художній аналіз» та оволодіння комплексом знань із музичного мистецтва); *комунікативного, потенційно-творчого*. Критерієм *емоційно-почуттєвого компонента* було визначено емоційне ставлення учнів до музичних творів та їх художньо-естетичні уподобання (показники: міра розвиненості емоційно-чуттєвої сфери; адекватність емоційно-естетичного відгуку на зміст музичного твору, здатність передавати образні уявлення у виконавській діяльності. Критерій *когнітивного компонента* – міра поінформованості учнів у галузі музичного мистецтва, здатність до сприймання і перероблення нового музичного матеріалу (показники: ступінь накопичення необхідних музично-теоретичних знань й музикознавчих понять в галузі фортепіанного виконавства; міра глибини, гнучкості та міцності отриманих знань; оперативність і дієвість знань у виконавській діяльності). Критерієм *комунікативного компонента* визначено ступінь розвитку власного творчого самовираження учнів у виконавській діяльності (здатність осягнути й виразити власне ставлення до музичного твору та втілити його під час сценічного виступу; рівень ставлення учня до виконавської діяльності як до акту комунікації; Критерій *творчо-діяльнісного компонента* – міра творчої спрямованості особистості учня, його активності в процесі пошукової навчальної діяльності (показники: усвідомлення суб'єктної значущості музичної діяльності; творча інтуїція, самостійність та творча ініціативність, художньо-виконавська активність, здатність до збереження творчого самопочуття й художнього самовираження на естраді).

4. Створена на основі культурологічного, компаративістського, аксіологічного та особистісно-орієнтованого підходів функціональна модель формування музичної культури молодших школярів є багатомірною структурою, що відображає різноманітну діяльність учнів у процесі фортепіанного навчання у спеціалізованому закладі і реалізується протягом адаптивного, репродуктивно-активного і потенційно-творчого етапів музичного навчання. Ефективність моделі забезпечується за таких педагогічних умов: послідовного формування музичної культури молодших школярів з поступовим накопиченням їх художньо-емоційного досвіду; досягнення діалогових засад взаємодії педагога і учня в процесі музично-виконавської діяльності; забезпечення творчої самостійної в опрацюванні різних за стилями і

жанрами фортепіанних творів.

5. Розроблена та експериментально перевірена методика є ефективною для формування музичної культури учнів молодших класів спеціалізованих мистецьких закладів. В її основу покладено різні методи навчальної взаємодії: метод формування музично-слухових уявлень, який спрямовувався на розвиток музичних здібностей учнів, зокрема, таких як музичний лад, метро-ритмічна організація звуків, темброва характеристика звучання тощо; метод емоційного заряду передбачав, що учні завдяки чуттєво-образним уявленням, представленими педагогом, намагаються сприйняти, зрозуміти характер твору і передати його у власному виконанні; метод імпровізації застосовувався для розробки різних варіантів вирішення художнього задуму, пошуку відповідної динаміки; пояснювально-ілюстративний метод поєднував інформаційне забезпечення учнів з боку педагога необхідними музично-теоретичними знаннями та поняттями в галузі музично-виконавської діяльності, метод активізації художньо-творчої діяльності спрямовувався на активізацію мислення, пам'яті, пізнавальної самостійності учнів; метод ескізного знайомства з музичним твором дозволив усвідомити контури звукової тканини, ознайомитись з формою і структурою музичного твору; метод емоційно-вольової саморегуляції сприяв розвитку музично-виконавської діяльності учнів, концентрації вольових зусиль; метод творчих завдань націлював на активізацію самостійних дій учнів для роботи з нотним текстом.

6. На основі розроблених у дослідженні критеріїв і показників сформованості визначених компонентів музичної культури встановлено позитивну динаміку її сформованості в учнів експериментальної групи. Кількість учнів, які відповідають визначеним критеріям і показникам високого рівня сформованості музичної культури в ЕГ значно зросла (11,2 % – на початку експерименту проти 36,0 % – наприкінці); в той же час збільшилась кількість учнів, віднесених до середнього рівня (від 24,0% до 44,0%); кількість студентів з низьким рівнем помітно скоротилась (відповідно 64,8% проти 20,0%). Зафіксована успішність формування музичної культури молодших школярів у спеціалізованих музичних закладах переконливо свідчить про педагогічну доцільність і ефективність експериментальної методики.

Разом з тим, проведене дослідження не розкриває всіх аспектів означеної проблеми. Подальшого наукового пошуку потребують питання забезпечення інтеграції фортепіанної та теоретико-методичної підготовки, що забезпечить підвищення рівня сформованості музичної культури учнів спеціалізованих музичних закладів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Дін Юнь. Формування музичної культури молодших школярів на початковому етапі фортепіанного навчання /Дін Юнь// Науковий часопис Національного педагогічного ун-ту імені М.П.Драгоманова. – Серія № 14:

Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць. – Вип. 15(20). – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. — С. 76-82.

2. Дін Юнь. Особливості розвитку музичного мислення у процесі фортепіанного навчання молодших школярів /Дін Юнь //Підготовка фахівців соціономічних професій в умовах сучасного соціокультурного простору. – Вип. 3. – Вінниця: ВДПУ, 2015. – С. 116-119 .

3. Дін Юнь. Сучасні погляди на проблему формування музичної культури молодших школярів /Дін Юнь //Психолого-педагогічні проблеми сільської школи/ Зб. наук. праць. – Вип. 53. – м. Умань, 2015. – С. 341-348.

4. Ding Yun, Shcholokova O. Pedagogical Principles of Yang Pupls Music Culture Formation in Piano Teaching Process // Intellectual Archike Volume 4, Namber 6. November 2015/Toronto, p. 160-170.

5. Дін Юнь. Змістово-структурна характеристика музичної культури молодших школярів/Дін Юнь // Актуальні питання мистецької освіти та виховання / Зб. наук. праць. – Вип. 1-2 (5-6). – Суми: ВВП «Мрія», 2015. – 250-260.

6. Дін Юнь. Методична модель формування музичної культури молодших школярів у спеціалізованих музичних навчальних закладах/Дін Юнь // Науковий часопис Національного педагогічного ун-ту імені М.П.Драгоманова. – Серія № 14: Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць. – Вип. 20(25). – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. — С. 131-135.

7. Дін Юнь. Культурологічні засади фортепіанного навчання молодших школярів в умовах спеціалізованих навчальних музичних закладів/Дін Юнь // Збірка наукових праць інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету ім.. І. Франка. – Дрогобич-Кельце-Каунас-Алмати: Посвіт, 2016. – С. 169-174.

8. Дін Юнь. Зміст та етапи формування музичної культури молодших школярів у процесі фортепіанного навчання/Дін Юнь // Проблеми освіти, вип. 86. – Барський гуманітарно-педагогічний коледж ім. М. Грушевського, 2016. – С. 160-166.

АНОТАЦІЇ

Дін Юнь. Формування музичної культури молодших школярів у процесі фортепіанного навчання в мистецьких позашкільних закладах освіти. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2016.

У дисертації досліджено проблему формування музичної культури молодших школярів у позашкільних спеціалізованих музичних закладах та обґрунтовано перспективність її розвитку у процесі навчання гри на фортепіано. Розкрито сутність поняття «музична культура молодшого школяра»; вона визначається як особистісна якість, що акумулює розвинуті естетичні емоції і почуття, сформовані музично-слухові уявлення і виконавські

навички, вміння сприймати музичні твори і застосовувати отримані музичні знання, завдяки чому набувається досвід спілкування з музичними творами та можливість їх інтерпретувати у власній виконавській діяльності. У роботі теоретично обґрунтовано компонентну структуру, наукові підходи, принципи й педагогічні умови формування музичної культури молодших школярів у процесі фортепіанного навчання. Визначено критерії, показники та рівні сформованості досліджуваного феномена. Розроблено та експериментально перевірено методику формування музичної культури молодших школярів у позашкільних спеціалізованих музичних закладах, яка передбачала три етапи педагогічної роботи: адаптивний, репродуктивно-активний і потенційно-творчий. Результати проведеного дослідження дозволили визначити основні методи і прийоми роботи щодо формування музичної культури молодших школярів.

Ключові слова: культура, музична культура, молодші школярі, навчання гри на фортепіано, позашкільні спеціалізовані музичні заклади.

Дин Юнь. Формирование музыкальной культуры младших школьников в процессе фортепианного обучения в художественных внешкольных образовательных заведениях. – Рукопись.

В диссертации исследована проблема формирования музыкальной культуры младших школьников во внешкольных специализированных музыкальных заведениях и обоснована перспективность ее развития в процессе обучения игре на фортепиано. Раскрыта сущность понятия «музыкальная культура младшего школьника»; она определяется как индивидуальное качество, которое аккумулирует развитые эстетические эмоции и чувства, сформированные музыкально-слуховые представления и исполнительские навыки, умение воспринимать музыкальные произведения и применять полученные музыкальные знания, благодаря чему приобретает опыт общения с музыкальными произведениями и возможность их интерпретировать в собственной исполнительской деятельности. В работе теоретически обоснована компонентная структура, научные подходы, принципы и педагогические условия формирования музыкальной культуры младших школьников в процессе фортепианного обучения. Определены критерии, показатели и уровни сформированности исследуемого феномена. Разработана и экспериментально проверена методика формирования музыкальной культуры младших школьников во внешкольных специализированных учебных заведениях, которая предполагала три этапа педагогической работы: адаптивный, репродуктивно-активный и потенциально-творческий. Результаты проведенного исследования позволили обосновать основные методы и приемы работы над формированием музыкальной культуры младших школьников.

Ключевые слова: культура, музыкальная культура, младшие школьники, обучение игре на фортепиано, внешкольные специализированные музыкальные заведения.

Ding Yyn. Forming of musical culture of junior schoolboys in the process of the fortepiannogo teaching in artistic out-of-school educational establishments. It is Manuscript.

In dissertation the problem of forming of musical culture of junior schoolboys is investigational in the out-of-school specialized musical establishments and perspective of its development is grounded in the process of teaching a game on fortepiano. Essence of concept «Musical culture of junior schoolboy is exposed»; it is determined as individual quality, which accumulates the developed aesthetic emotions and senses, formed musical-auditory presentations and performance skills, ability to perceive the pieces of music and apply the got musical knowledges, due to what gained experience and possibility with the pieces of music socializing to interpret them in own performance activity. A component structure, scientific approaches, principles and pedagogical terms of forming of musical culture of junior schoolboys in the process of the fortepiannogo teaching, is theoretical grounded in-process. Developed and the method of forming of musical culture of junior schoolboys is experimentally tested in the out-of-school specialized educational establishments, which supposed three stages of pedagogical work: adaptive, genesial-active and potential-creative. The results of the conducted research allowed to ground basic methods and receptions of prosecution of forming of musical culture of junior schoolboys.

Keywords: culture, musical culture, junior schoolboys, teaching a game on fortepiano, out-of-school special'zirovannye musical establishments.